

ViewDoc.jsp?id=1283697&Site=CM&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75.

12. Recommendation No. R (97) 14 of the Committee of Ministers to member states on the establishment of independent national institutions for the promotion and protection of human. Adopted by the Committee of Ministers on 30 September 1997 at the 602nd meeting of the Ministers' Deputies. <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=567349&SecMode=1&DocId=578706&Usage=2>.

13. Single European Act // Official Journal. Series L –№169. – 29.06.1987. – P. 1-28.

Хмельова І.Є.

аспірант,

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИЗНАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ ТА НЕДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНОЮ ТЕРМІНУ «ГІБРИДНА ВІЙНА»

Термін «гібридна війна» досить часто використовується для характеристики ситуації в Україні. Наразі не викликає жодних сумнівів той факт, що це поняття є суто політологічним і не має нічого спільного із сучасним міжнародним правом. В той же час, оскільки «гібридною» війну між Російською Федерацією та Україною називають українські високопосадовці, актуальним є аналіз доцільності застосування саме такого терміну в контексті захисту національних інтересів нашої держави. Слід відзначити, що міждержавний конфлікт може розглядатися як «гібридна війна» лише тоді, коли обидві сторони наполягають на гібридності. Тобто саме дії України (наприклад, незапровадження воєнного стану, збереження дипломатичних відносин з агресором, економічна співпраця з Росією) підтримують міф про те, що мова йде не про класичну агресію, а про «гібридну війну». В той же час, міф про таку гібридність допомагає виправдовувати зв'язки з агресором у сфері культури, бізнесу тощо. Тобто, називаючи відсіч агресії антитерористичною операцією, зацікавлені особи захищають власні приватні інтереси. Національні ж інтереси України не враховуються, оскільки кваліфікація ситуації як «гібридної війни» може мати ряд негативних наслідків, *inter alia*: послаблення міжнародних санкцій проти Росії, уникнення агресором міжнародно-правової відповідальності. Серед таких негативних наслідків можна виділити і ймовірність тлумачення дій України як визнання утворень на сході нашої держави.

Україні необхідно працювати не над утвердження нового правового поняття, а над пошуком процедурних механізмів реалізації міжнародно-правової відповідальності Російської Федерації. Якщо причини, через які на гібридності конфлікту вигідно наполягати агресору, очевидні, то підстави зловживання терміном «гібридна війна» представниками України є відкритим питанням.

Слушною є думку про те, що ознаки гібридності на сьогодні можуть приписуватися майже будь-якому конфлікту [1]. Наприклад, до характеристик «гібридної війни» часто відносять терористичні акти, залучення найманців,

інформаційне протистояння, намагання «розхитати» ситуацію всередині держави тощо [2]. Проте дані ознаки можуть бути або самостійними явищами (наприклад, недоцільно намагатися змішувати збройний конфлікт і тероризм; неприпустимо кваліфікувати злочини проти людяності та воєнні злочини як терористичні акти), або інтегральними частинами міжнародного збройного конфлікту. Зокрема, українська сторона часто досить необґрунтовано використовує термін «російські терористичні війська», який є таким самим міфом, як і «гібридна війна». Адже російські війська в класичному розумінні цього поняття справді перебувають на окупованих територіях України, і немає причин вигадувати для них інші назви. Вищевказана плутанина часто виникає через відсутність єдиного підходу до кваліфікації конфлікту на Сході України. Адже насправді існують всі підстави говорити про міжнародний збройний конфлікт, який супроводжується масштабними проявами колабораціонізму. Цікаво, що сучасна російська доктрина міжнародного права свідчить на користь такого розуміння. Зокрема, пропонується таке визначення колабораціонізму:

«Підкреслимо, що поняття «добровольчі рухи» частково співпадає з поняттям «колабораціонізм» (від франц. *collaboration* – співпраця, спільні дії), під яким розуміється фактичне співробітництво з окупаційною владою. Формами колабораціонізму були: участь у збройній боротьбі проти армій антигітлерівської коаліції, в каральних операціях проти місцевого населення, партизан, в терористичних акціях окупантів; розпалювання національної ворожнечі між різними народами на окупованих територіях, участь у формуванні маріонеткових урядів і органів місцевого самоврядування, цілеспрямована діяльність проти державного ладу своєї країни» [3].

Очевидно, що багато проявів колабораціонізму притаманні українсько-російському конфлікту і наділяють його не гібридністю, а класичним міждержавним характером. В той же час, спроба назвати дану війну «гібридною» перетворює окремих осіб з колабораціоністів на своєрідних представників відповідних територій. Таким чином, створюються підстави для міжнародно-правового визнання, що є неправильним та неприпустимим.

Слід підкреслити, що неправильним є і умовний поділ українсько-російського збройного конфлікту на дві частини – щодо Криму та щодо Донбасу. Це шкодить як дипломатичним переговорам, так і адекватній кваліфікації конфлікту. Крім того, саме намагання розділити конфлікт на дві складові є основою створення міфу про «гібридну війну». Адже немає окремої агресії в Криму та на Донбасі, є інтервенція Росії, яка давно планувалася і яка була реалізована в два етапи. Коли навесні 2014 року певні українські громадяни на Сході починали підтримувати Росію, широкомасштабна агресія останньої проти України вже тривала (адже її початок – 20 лютого 2014 року, що підтверджено Постановою ВРУ від 21.04.2015 № 337-VIII). Ці громадяни свідомо ставали колабораціоністами. «Substantial involvement» як прояв агресії, про який говориться в пункті (g) загальноприйнятого визначення, з самого початку характеризував дії Росії. Очевидно, що всі протиправні діяння так званих «ЛДНР» можуть вважатися «attributable» щодо Російської Федерації. Тому не слід взагалі розглядати так звані «ЛДНР» як певні окремі суб'єкти – як щодо збройного протистояння, так і щодо дипломатичних переговорів. В Україні не може бути окремого конфлікту (навіть умовного) з

так званими «ЛДНР» вже тому, що фактично так звані «ЛНР» та «ДНР» є лише геополітичними фікціями, які використовуються Російською Федерацією для уникнення відповідальності, при цьому втілюючи окупаційну владу та державну політику Росії на Донбасі і не володіючи фінансовою чи військовою самостійністю від держави-агресора. Тобто аналіз ситуації в Україні дозволяє зробити висновок про відсутність будь-яких натяків на гібридність. В той же час, штучні розмови про таку гібридність створюють загрози появи підстав для визнання так званих «ЛДНР», адже за таких умов вони можуть розглядатися як самостійні сторони конфлікту.

Всі дії Російської Федерації є класичними проявами агресії, що було визнано Верховною Радою України, іноземними державами та міжнародними організаціями. Як було вказано вище, навіть до моменту введення регулярних російських військ на територію Донбасу, дії Росії підпадали під визначення агресії. Зокрема, пункт (g) цього визначення, затвердженого резолюцією 3314 (XXIX) ГА ООН від 14 грудня 1974 року, передбачає: «The sending by or on behalf of a State of armed bands, groups, irregulars or mercenaries, which carry out acts of armed force against another State of such gravity as to amount to the acts listed above, or its substantial involvement therein.» (Французький аналог: «ou le fait de s'engager d'une manière substantielle dans une telle action») [4]. Наразі доктрина міжнародного права не має єдиного підходу до визначення «значної участі». Відзначають, що пункт (g) охоплює два різні випадки, при цьому випадок «substantial involvement» є більш широким, ніж просте надсилання груп, передбачає ширші можливості для співпраці між державою та такими групами і має визначатись з огляду на конкретні обставини справи. В той же час, важливо, що при підготовці самого тексту резолюції держави відмовилися від формулювання «open and active participation» на користь «substantial involvement» [5, с. 388-389]. Зазначається також, що поняття «substantial involvement» у визначенні агресії залишає можливості для довільного тлумачення, оскільки на сьогодні не використовувалося в доктринальних поясненнях та ігнорувалося у судових рішеннях. Тобто ніщо не перешкоджає тлумаченню терміну «substantial involvement» як такому, що охоплює масштабну підтримку збройних груп, без безпосередньої участі самої держави [6, с. 854]. Відповідно весь період збройного протистояння на Сході України є виключно проявом агресії Російської Федерації.

Таким чином, детальний аналіз доводить, що запровадження нового поняття «гібридна війна» не має ніякого сенсу для нашої держави, і, будучи вигідним для агресора, шкодить національним інтересам України. Фактично, дане поняття використовується для уникнення відповідальності: Росією – за агресію, міжнародним співтовариством – за відсутність рішучого спротиву агресії, українськими політиками – за неефективну діяльність та продовження відносин з агресором. Крім того, «гібридність» може використовуватися для створення штучних підстав для визнання так званих «ЛДНР» чи їхніх так званих представників. В той же час, очевидно, що таке визнання може розглядатися виключно як міжнародне протиправне діяння.

Список використаних джерел:

1. Puyvelde Van Damien Hybrid war – does it even exist? [Electronic resource] / Dr. Damien Van Puyvelde // NATO Review. – Access mode: <http://www.nato.int/docu/review/2015/Also-in-2015/hybrid-modern-future-warfare-russia-ukraine/EN/>.

2. Minasyan Sergey «Hybrid» vs. «Compound» War: Lessons From The Ukraine Conflict [Electronic resource] / Sergey Minasyan // PONARS Eurasia Policy Memo No. 401. – Access mode: <http://www.ponarseurasia.org/ru/node/8090>.

3. Батырь Вячеслав Международное гуманитарное право [Электронный ресурс] / Вячеслав Батырь. – Litres, 2015. – Режим доступа: https://books.google.com.ua/books?id=Rfq7AAAAQBAJ&dq=%D0%B1%D0%B0%D1%82%D1%8B%D1%80%D1%8C+2015&hl=uk&source=gbs_navlinks_s.

4. Определение агрессии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/aggression.shtml.

5. Ruys Tom 'Armed Attack' and Article 51 of the UN Charter: Evolutions in Customary Law and Practice / Tom Ruys // Cambridge Studies in International and Comparative Law. – Cambridge University Press, 2010. – 616 p.

6. Fastenrath Ulrich From Bilateralism to Community Interest: Essays in Honour of Judge Bruno Simma / Ulrich Fastenrath. – Oxford University Press, 2011. – 1312 p.